

Afschaffing van de melkquotering: een historische vergissing!

Afschaffing van de melkquotering: een historische vergissing!

Inhoudsopgave	pag.
Inleiding	3
1 Noodzaak tot marktregulering in de landbouw	5
1.1 Waarom is marktregulering noodzakelijk?	5
1.1.1 Beïnvloeding door de overheid	5
1.1.2 Afhankelijk van externe factoren zoals het weer	5
1.1.3 Boeren benutten altijd hun volledige productiecapaciteit	6
1.1.4 Periodes met lage prijzen houden lang aan	6
1.1.5 De vraag stijgt niet bij een lage prijs	6
1.2 Het landbouwbeleid voor de 21 ^e eeuw	6
1.2.1 Doelstellingen	6
1.2.2 Beleidsuitgangspunten	7
2 De Europese melkveehouderij	8
2.1 Huidige structuur van de Europese melkveehouderij	8
2.2 Waarom is regulering van de Europese zuivelmarkt noodzakelijk?	8
2.2.1 Verwachtingen voor de Europese melkproductie en de melkprijs na afschaffing	10
2.2.2 Een periode met een lage melkprijs zal lang duren	10
2.3 Gevolgen van afschaffing van de melkquotering	11
2.3.1 Financiële gevolgen voor de melkveehouders	11
2.3.2 Gevolgen voor de totale melkveehouderij	12
2.3.3 Gevolgen voor de zuivelindustrie	12
2.3.4 Gevolgen van de schaalvergroting	13
2.3.5 Gevolgen voor werkgelegenheid en leefbaarheid op het Europese platteland	13
2.3.6 Gevolgen voor het dierwelzijn, landschap en milieu	14
2.3.7 Gevolgen voor de consument	14
2.3.8 Gevolgen voor ontwikkelingslanden	15
3 Argumenten om de quotering af te schaffen	17
Argument 1 De EU-zuivelmarkt is schoon.	17
Argument 2 De exportsubsidies verdwijnen.	18
Argument 3 Marktregulering is niet meer van deze tijd.	18
Argument 4 De WTO dwingt de EU zijn grensbescherming af te bouwen.	19
Argument 5 De hoge quotumkosten.	19
4 De Nederlandse situatie	20
4.1 Het LEI-rapport	20
4.2 Kritieke melkprijs	21
4.3 Grootschalige melkveehouderij?	22
4.4 Kortzichtigheid	22
5 Het toekomstig zuivelbeleid	23
5.1 Marktregulering	23
5.2 Marktbescherming	23
5.3 Prijsondersteuning	23
6 Conclusies	25
7 Literatuur / informatiebronnen	26

Inleiding

Achtergrond

Op de Europese top van 2003 in Luxemburg is besloten dat de melkquotering voortgezet wordt tot 2014/2015. De Europese lidstaten zullen gezamenlijk moeten besluiten hoe het daarna verder gaat. Als een meerderheid de quotering definitief wil beëindigen behoeft er niets te gebeuren, de quotering loopt dan gewoon af. Als een gekwalificeerde meerderheid van de lidstaten de quotering echter wil voortzetten, kunnen zij daartoe een nieuw voorstel indienen waarna dit besloten kan worden. Een aantal Europese landen heeft in het verleden al aangegeven van de quotering af te willen. In Nederland is naar aanleiding van het LEI-rapport 'Europees zuivelbeleid in de komende jaren; wegen naar afschaffing van de melkquotering' een zeer eenzijdige discussie ontstaan, waarin afschaffing van de melkquotering als een onvermijdelijke stap wordt gezien. Er wordt momenteel alleen gediscussieerd over het moment van afschaffing en over de beste manier om dit met een 'zachte landing' te laten plaatsvinden.

De Nederlandse Melkveehouders Vakbond (NMV) heeft een geheel andere visie op dit onderwerp. Het al dan niet voortzetten van de melkquotering na 2015 is een politiek besluit, welk genomen wordt door alle lidstaten van de EU. Dit besluit moet plaatsvinden aan de hand van een uitgebreide analyse naar alle voor- en nadelen die voortzetting dan wel beëindiging van het melkquotum met zich mee brengen. Hierbij kan ook gekeken worden of nadelen van de huidige, op een aantal punten vrij starre, invulling van de regeling superheffing veranderd kunnen worden. Afschaffing van de melkquotering is niet onvermijdelijk. Het is een politiek besluit dat genomen kan en moet worden op inhoudelijke argumenten.

Afschaffing van de melkquotering: een historische vergissing!

De NMV is op grond van haar analyse tot de conclusie gekomen dat de quotering voortgezet moet worden, ook na 2015. Een gereguleerde zuivelmarkt heeft voor melkveehouders, zuivelverwerkers, de Europese burgers, het landschap, het dierenwelzijn en het milieu, veel meer voordelen dan nadelen. Afschaffing van de melkquotering kan de Europese melkveehouderij in een langdurige crisis storten. Vanuit het verleden is bekend dat de zuivelmarkt zeer gevoelig is voor overschotten, dat het bijzonder lang duurt voordat er een nieuw evenwicht in de markt ontstaat en de melkprijs weer op een kostendekkend niveau komt. Een groot deel van de huidige bedrijven zal moeten stoppen. Het is echter maar de vraag of de overgebleven bedrijven wel rendabel kunnen produceren. De versnelde schaalvergroting die plaats zal gaan vinden, zal in ieder geval grote invloed hebben op de werkgelegenheid en leefbaarheid in grote delen van het Europese platteland. Afschaffing van de melkquotering in de EU heeft bovendien een impact die veel verder gaat dan Europa. De EU is de grootste speler op de wereldzuivelmarkt. Afschaffing en de daarna te verwachten productiestijging, zal wereldwijd impact hebben op de zuivelmarkt en de melkprijs.

Het grootste probleem in de landbouw wereldwijd, of het nu om koffie, bananen, katoen of zuivel gaat, is overproductie en de te lage prijzen. Overal op de wereld kampen boeren met te lage opbrengstprijzen voor hun producten. Dit is één van de grootste oorzaken van armoede op de wereld. Ruim 70% van de 850 miljoen mensen die honger lijden, leven op het platteland. Wanneer boeren een reële prijs voor hun producten krijgen, kunnen zij investeren in hun bedrijven en in betere afzetmogelijkheden, maar ook in scholing voor hun kinderen, schoon water, evenwichtig gezond voedsel, enzovoort. Het platteland dat nu voor een groot deel verpauperd, zou een enorme opleving krijgen. Niet door ontwikkelingshulp, maar van onderop door investeringen van de eigen bewoners. De oplossing voor overproductie is productiebeheersing. In combinatie met marktbescherming zal dit lijden tot hogere prijzen voor de boeren en dus een verhoging van de kapitaalstroom naar het platteland, dat daarmee een economische opleving krijgt.

Door de enorme ontwikkelingen in communicatie en transport die we de laatste 10 jaar gekend hebben, is de wereld als een dorp geworden. Meer dan ooit hebben we nu de mogelijkheid om de samenhang van de grote problemen in kaart te brengen en te werken aan oplossingen. Eén van deze oplossingen is productiebeheersing voor de verschillende landbouwproducten waar dat voor nodig is op wereldschaal.

De historische vergissing van een eventuele afschaffing van de melkquotering zit hem juist in dit aspect. Het Europese melkquotumsysteem is de grootste vorm van productiebeheersing in de landbouw, die er op dit moment in de wereld is. Het heeft, hoewel er zeker verbeteringen mogelijk zijn, jarenlang goed gefunctioneerd. Het heeft geleid tot evenwicht op de Europese markt en in een zekere mate ook op de wereldmarkt. Tot de afbouw van het zuivelbeleid vanaf 2003, heeft de melkquotering gezorgd voor redelijke melkprijzen voor melkveehouders in Europa en daarmee een duurzame melkveehouderij, waarin rekening gehouden kan worden met maatschappelijke eisen uit de samenleving. Terwijl juist nu het moment aangebroken is om ook voor andere landbouwproducten toe te werken naar aanbodbeheersing en marktregulering, wil de EU haar melkquotering afschaffen. Een historische vergissing!!!

De NMV werkt op het gebied van het internationale zuivel- en marktbeleid samen met melkveehouderorganisaties en maatschappelijke organisaties in geheel Europa. De NMV is lid van de European Milk Board (EMB), het platform Aarde Boer Consument (platform ABC), Platform Ander Landbouwbeleid (PAL) en via het PAL van het European Platform for Food Sovereignty (EPFS). Al deze organisaties en platforms ondersteunen de visie van de NMV om de melkquotering in de EU ook in de toekomst te behouden.

Het rapport 'Afschaffing van de melkquotering: een historische vergissing!' is bedoeld om politici en beleidsmakers in geheel Europa er van te overtuigen dat de melkquotering behouden kan en moet worden.

1 Noodzaak tot marktregulering in de landbouw

De analyse in dit hoofdstuk is gebaseerd op bevindingen en documentatie van professor Daryll E. Ray, die de Blasingame Leerstoel voor agrarische politiek bezet op de University of Tennessee en directeur is van het Centrum voor Landbouw Beleidsanalyse in de VS.

1.1 Waarom is marktregulering noodzakelijk?

De wet van de vrije markt werkt niet voor de landbouw. In tegenstelling tot wat vele neoliberale economen, politici en belangenbehartigers vanuit de landbouw geloven of willen geloven werkt de landbouw anders dan andere industrieën en lost de vrije markt de problemen in de landbouw niet op. Waarom is landbouw anders? Waarom doet de markt zijn werk niet in de landbouw en past de productie zich bij te lage prijzen niet aan, aan de consumptie?

1.1.1 Beïnvloeding door de overheid

Het belang van landbouw ligt breder dan dat van de meeste andere sectoren:

- De landbouw produceert voedsel en voedsel is een eerste levensbehoefte. Uit reden van landsbelang bemoeit de overheid zich hier voortdurend mee. Geen enkel land wil voor zijn voedselvoorziening afhankelijk zijn van andere landen. Door middel van onderwijs, voorlichting en ondersteuning worden boeren voortdurend gestimuleerd om meer en efficiënter te produceren. De enorme productiecapaciteit in de landbouw is een direct gevolg van investeringen van de overheid.
- De agrarische sector is onlosmakelijk verbonden met het platteland. Zij zorgt voor werkgelegenheid, inkomen, de inrichting van het buitengebied en is daardoor zeer belangrijk voor de leefbaarheid van het platteland.
- In de melkveehouderij, maar ook in vele andere sectoren in de landbouw, wordt gewerkt met dieren. In toenemende mate vindt de burger het van belang, hoe er met deze dieren wordt omgegaan. Dierenwelzijn staat hoog op de politieke agenda.
- Productie in de landbouw dient te gebeuren op een verantwoorde wijze, rekening houdend met omgeving en milieu.
- Boeren zijn belangrijk voor het onderhoud van het landschap.

Het moge duidelijk zijn dat de samenleving en de overheid zich met de landbouw zullen blijven bemoeien. Vooral in welvarende landen, zoals in de EU, worden hoge eisen gesteld. Deze eisen werken kostprijsverhogend en verminderen de concurrentiepositie. Om de boeren te beschermen tegen import van goedkopere producten die niet aan deze eisen voldoen, blijft grensbescherming noodzakelijk.

1.1.2 Afhankelijk van externe factoren zoals het weer

De hoeveelheid voedsel die geproduceerd wordt is afhankelijk van een productieproces waar de mens geen volledige controle over heeft. In andere industrieën kan het productieniveau aangepast worden aan signalen uit de markt. Bijvoorbeeld: in de auto-industrie kan bij een verminderende afname het schema van de ploegendiensten aangepast worden en wordt de productie verlaagd.

In de landbouw kan dit niet. In een zeer korte periode in het voorjaar wordt bepaald hoeveel er van welk gewas gezaaid wordt en daarna is men zeer afhankelijk van zon en regen. Het weer heeft meer invloed op de groei van het gewas dan de boer. Door extreme omstandigheden zoals langdurige droogte of langdurige regenval kunnen zelfs oogsten volledig verloren gaan.

Het is dus in het landsbelang dat er ruim voldoende voedsel geproduceerd wordt. Als er door gunstige omstandigheden te veel op de markt komt, mag men daarvoor de boer niet verantwoordelijk houden.

1.1.3 Boeren benutten altijd hun volledige productiecapaciteit

Individuele boeren hebben weinig invloed op de productiecapaciteit van hun totale sector, zij kunnen die niet zelf bepalen. Zij hebben daarom geen andere keus dan zelf hun eigen productiecapaciteit volledig te benutten. Bij een goed rendement is er, zeker bij de huidige ambitieuze en hoog opgeleide generatie boeren, meestal de neiging om uit te breiden en de productie te verhogen. Wat op het eerste oog goed lijkt voor de individuele boer, is meestal juist desastreus voor de totale sector. Agrarische producten reageren extreem heftig op veranderingen in de markt: een klein overschot kan de prijs doen kelderen, een klein tekort kan de prijs naar ongekende hoogten laten stijgen. Uitbreidingen leiden tot een overaanbod op de markt en tot lage prijzen. In plaats van meer te verdienen, gaan alle boeren minder verdienen. Meer werk, minder inkomsten.

1.1.4 Periodes met lage prijzen houden lang aan

In de landbouw heeft men te maken met gezinsbedrijven. De boer heeft het bedrijf vaak overgenomen van zijn ouders en zal er alles aan doen om het bedrijf voort te zetten. Door bij een te lage opbrengstprijs niet meer uit te geven dan noodzakelijk, kan de boer het nog lang uithouden. Al deze tijd blijft het overaanbod bestaan. Als de boer dan uiteindelijk stopt, wordt zijn grond en/of quotum overgenomen door een andere boer en gaat de productie gewoon door of wordt zelfs verhoogd. Door het langdurige aanhouden van de overproductie, duren perioden met lage prijzen in de landbouw erg lang en zijn armoede en verpaupering van het platteland het gevolg.

1.1.5 De vraag stijgt niet bij een lage prijs

De vraag naar voedsel stijgt nauwelijks bij een dalende prijs. Voedsel, en vooral zuivel, is een basisproduct dat zoveel geconsumeerd wordt als de consument nodig heeft. Het hongergevoel neemt niet toe als de prijs lager is.

Om bovengenoemde redenen zet de vrije markt in de landbouw geen zelfregulerend mechanisme in gang, dat de vraag corrigeert aan het aanbod of het aanbod aan de vraag.

1.2 Het landbouwbeleid voor de 21^e eeuw

De agrarische sector is anders dan andere sectoren. Er dient met vele belangen rekening gehouden te worden. Een regulerend landbouwbeleid, gericht op een duurzame landbouw, is noodzakelijk. Hierbinnen moet de boer centraal gesteld worden. Deze moet in staat gesteld worden maatschappelijk, sociaal en economisch duurzaam te produceren.

1.2.1 Doelstellingen

De belangrijkste uitgangspunten waaraan dit landbouwbeleid moet voldoen:

1. Voedsel is een eerste levensbehoefte en moet voldoende en veilig geproduceerd worden. Aangezien de productie vanuit de landbouw afhankelijk is van elementen waar de mens geen invloed op heeft, is het hebben van enige mate van overcapaciteit noodzakelijk. Deze capaciteit hoeft echter niet constant volledig benut te worden. Vergelijk het met een energiecentrale. De vraag naar stroom is gedurende de dag, de week en het jaar verschillend. Toch moeten de gezamenlijke energiecentrales de capaciteit hebben om de hoogste piek te kunnen beleveren. Op momenten van minder vraag kan de productie teruggebracht worden. Zo is het ook in de landbouw.
2. Het moet economisch en sociaal duurzaam zijn. De producent moet op een sociaal aanvaardbare manier een inkomen kunnen halen uit zijn landbouwactiviteiten. Een

kostendekkende prijs voor zijn product is daarbij noodzakelijk. Dit is ook van cruciaal belang om aan de maatschappelijke wensen te kunnen voldoen.

3. De productie dient op maatschappelijk duurzame wijze plaats te vinden. Van de producent mag verlangd worden dat hij produceert onder de voorwaarden, die de maatschappij waarin hij opereert van hem vraagt.
4. Overproductie dient vermeden te worden. Indien deze toch ontstaat, dient de overheid door bijvoorbeeld interventie toe te passen, de markt te ontlasten. De overschotten mogen niet elders gedumpt worden, dit kan desastreuze gevolgen hebben voor de plaatselijke markten. De productie dient aangepast te worden naar de vraag uit de markt.

1.2.2 Beleidsuitgangspunten

1 Aanbodsbeheersing

Uit het verleden is gebleken dat de landbouw niet zelf in staat is om de productie af te stemmen op de vraag uit de markt. Bovendien zijn opbrengstprijzen in de landbouw zeer gevoelig voor overaanbod en duren perioden met lage prijzen zeer lang.

Om een economisch duurzame landbouw mogelijk te maken én verzekerd te zijn van voldoende voedsel, is aanbodsbeheersing onmisbaar.

Een langdurige periode met lage prijzen kan de productie zover terug laten lopen, dat er schaarste ontstaat. Dit geeft hoge prijzen voor de consument en een hogere inflatie. Aanbodsbeheersing is dus in het belang voor zowel de producent als de consument.

2 Marktbescherming

Een essentieel onderdeel van een goed landbouwbeleid is grensbescherming. Het is niet mogelijk de markt te reguleren als het evenwicht dat dan bereikt wordt, teniet wordt gedaan door goedkope importen. Het is echter ook niet mogelijk te voldoen aan de eisen van de samenleving zonder grensbescherming. Maatschappelijke eisen en wensen verhogen onvermijdelijk de kostprijs en verzwakken de concurrentiepositie. Producten die niet aan dezelfde eisen voldoen, moeten tegengehouden kunnen worden.

3 Prijsondersteuning

Opbrengstprijzen moeten zich bewegen rond de gemiddelde kostprijs. Door interventie toe te passen bij een overaanbod, wordt het overschot uit de markt genomen en wordt er een bodemprijs in de markt gelegd. Door de interventievoorraden weer op de markt te brengen bij tekorten, wordt schaarste voorkomen en wordt voorkomen dat consumentenprijzen omhoog schieten. Door hier gericht en met oog voor de belangen van zowel producenten als consumenten mee om te gaan, kan de marktprijs binnen een bepaalde bandbreedte gestuurd worden en is er altijd voldoende voedsel.

4 Voedselsoevereiniteit

Voedselsoevereiniteit wil zeggen dat ieder land of regio van landen (zoals de EU) het recht heeft zijn landbouwbeleid en voedselproductie in te vullen op die manier zoals zij dit wenselijk acht. Ieder land of regio van landen mag haar landbouw en boeren beschermen tegen goedkope importen van buitenaf.

2 De Europese melkveehouderij

2.1 Huidige structuur van de Europese melkveehouderij (bron: PZ)

In 2005 was de totale melkaanvoer in de EU 132,1 miljard kg. Dit werd in de 25 lidstaten volgemolken door 1,157 miljoen melkveehouders met een gemiddelde productie van 122.000 kg melk. De verschillen in bedrijfsgrootte tussen de verschillende landen, maar ook binnen de landsgrenzen, zijn groot. Vooral in de nieuwe lidstaten Polen, Letland en Litouwen bevinden zich veel kleine bedrijven. De gemiddeld grootste bedrijven bevinden zich in Groot-Brittannië en Denemarken met in 2005 respectievelijk 800.000 en 776.000 kg melk per bedrijf. Daarna komt Nederland met 461.000 kg melk per bedrijf. Duitsland en Frankrijk zitten daar ruim onder met respectievelijk 253.000 en 230.000 kg melk per bedrijf. De kleinste bedrijven bevinden zich in Polen met 33.000 kg melk en Letland en Litouwen met 10.000 kg melk per bedrijf.

Voor veel melkveehouders zijn de inkomsten uit de melkveehouderij de enige, belangrijkste inkomensbron. De melkveehouderij is als geen andere sector verbonden met grote delen van het Europese platteland. Van Finland tot Portugal, overal is de melkveehouderij aanwezig en zorgt zij voor werkgelegenheid aan toeleverende, verwerkende en anderszins betrokken bedrijven en personen. Vaak wordt gesteld dat één melkveebedrijf drie arbeidskrachten elders werk bezorgt. Ook bepaalt de melkveehouderij mede het door haar ontstane cultuurlandschap, door het onderhoud van het platteland en het karakteristieke beeld van koeien in de wei.

Het Hollandse weidelandschap is hier zelfs wereldberoemd om en draagt daarmee bij aan toerisme, recreatie en ontspanning. Vooral in Nederland wordt door de samenleving veel waarde gehecht aan het behouden van 'de koe in de wei'.

Melkveehouderijsector na afschaffing quotering

De EU heeft na de uitbreiding met Roemenië en Bulgarije ongeveer 480 miljoen inwoners. Deze 480 miljoen, veelal koopkrachtige, consumenten consumeren graag zuivelproducten. De totale consumptie in de EU is ongeveer 120 miljard kg melk. Er is geen enkel land buiten Europa dat ook maar voor een deel aan deze vraag kan voldoen. Het meest dominante zuivelexportland ter wereld, Nieuw-Zeeland, produceert slechts 14 miljard kg melk. Het grootste gedeelte hiervan wordt afgezet in eigen land en in de Aziatische regio.

De Europese melkveehouderijsector op zichzelf, komt door een mogelijke afschaffing van de melkquotering niet onmiddellijk in gevaar. De vraag is echter hoe deze sector er uit zal gaan zien. Kunnen melkveehouders met een groter bedrijf en een dalende melkprijs nog een inkomen verdienen? Of komt er een langdurige zuivelcrisis waarin boeren voor niets werken en interen op hun onderneming? Wat voor bedrijven blijven over en waar bevinden die zich? Wat zijn de gevolgen van de te verwachten versnelde schaalvergroting voor de manier waarop het melkvee gehouden wordt, voor het landschap, de werkgelegenheid en leefbaarheid van grote delen van het Europese platteland?

De belangrijkste vraag die gesteld moet worden is misschien wel: wat levert het op? Wie worden er nu daadwerkelijk beter van afschaffing van de melkquotering?

2.2 Waarom is regulering van de Europese zuivelmarkt noodzakelijk?

In 1983, het jaar voor de instelling van de melkquotering werd in de oude EU van 10 landen, 15 % meer melk geproduceerd dan op dit moment. Door het EU-zuivelbeleid ontvingen melkveehouders

gegarandeerd een goede melkprijs. Als toen niet door het invoeren van de melkquotering en de superheffing was ingegrepen, was deze productie zelfs nog fors doorgroeid. Als het in 1983 met de toenmalige structuur en het toenmalige kennisniveau mogelijk was deze hoeveelheid melk te produceren, dan is dat op dit moment nog mogelijk. De situatie in 1983 geeft aan wat er in potentie in Europa mogelijk is.

De conclusie die uit de situatie van 1983 te trekken is, is dat een goede melkprijs leidt tot investeringen en uitbreidingen door melkveehouders. Een goede melkprijs zonder aanbodsbeheersing leidt tot een hogere productie dan de markt vraagt. Bij een te hoog aanbod zonder interventiebodem, daalt de melkprijs en deze kan zelfs diep dalen en dit kan zeer lang aanhouden.

Met andere woorden: een goede melkprijs en vrij produceren gaan niet samen!

Gemiddelde koemelkproductie per bedrijf (kg)

	1995	2000	2004	2005 ¹⁾
Nederland	301.200	371.972	448.277	461.487
België en Luxemburg	181.862	197.810	223.223	243.028
Cyprus	--	564.457	562.000	572.433
Denemarken	324.724	464.528	673.262	775.783
Duitsland	142.559	214.969	246.802	252.740
Estland	23.427	33.147	52.539	48.675
Finland	76.879	113.008	145.306	155.280
Frankrijk	159.294	169.174	211.511	229.160
Griekenland	33.505	68.396	101.307	113.225
Hongarije	--	63.034	90.459	90.501
Ierland	133.599	176.724	231.171	231.212
Italië	93.910	136.230	199.057	221.878
Letland	--	10.013	13.765	13.892
Litouwen	--	7.874	9.845	10.044
Malta	--	235.137	245.556	223.213
Oostenrijk	37.588	50.642	59.743	62.620
Polen	13.597	24.407	31.550	32.611
Portugal	21.089	85.099	131.935	145.200
Slovenië	--	40.935	76.401	80.184
Slowakije	--	249.284	291.648	307.043
Spanje	47.671	104.160	178.768	217.768
Tsjechië	--	215.999	239.591	260.427
Verenigd Koninkrijk	280.234	548.106	738.152	800.427
Zweden	194.303	269.786	357.055	378.863
EU-25	76.000	97.054	118.487	122.419

¹⁾ voorlopig

-- niet bekend

Jaaroverzicht 2005 Productschap Zuivel

2.2.1 Verwachtingen voor de Europese melkproductie en de melkprijs na afschaffing

Uiteraard is niet precies te zeggen hoe de Europese melkproductie zich zal ontwikkelen na afschaffing van de quotering, maar de meeste recente studies over afschaffing van de melkquotering gaan uit van een groei van de Europese melkproductie.

In Nederland zullen ambitieuze melkveehouders, die door hoge quotumkosten al jarenlang belemmerd worden in hun drang naar groei, de afschaffing gebruiken om fors uit te breiden. Zij geven nu al aan 'plankgas' te zullen geven als de melkquotering afgeschaft is. Ook in andere landen van de EU zullen zich dergelijke ambitieuze melkveehouders bevinden. In vele landen is ook nog volop ruimte om de melkveehouderij uit te breiden.

In een vrije markt zal een dergelijke uitbreiding onvermijdelijk leiden tot een forse daling van de melkprijs. Met de lagere importheffingen kan de melkprijs doordalen tot ver onder de kostprijs van het gros van de melkveebedrijven.

De melkprijs zal pas weer gaan stijgen als het aanbod vermindert of als voor dit extra aanbod een nieuwe markt gevonden wordt. Aangezien niet verwacht mag worden dat de consument door de lagere melkprijs meer zuivel gaat consumeren zal deze nieuwe markt dan buiten Europa gevonden moeten worden. De prijzen op de wereldmarkt liggen voor basiszuivelproducten echter behoorlijk lager dan in de EU. Alleen voor producten met toegevoegde waarde kan rendabel afzet gevonden worden.

Het is belangrijk te beseffen dat de positie die de EU op dit moment heeft op de wereldmarkt, vooral tot stand gekomen is door de inzet van exportsubsidies.

Bovendien kan extra aanbod op deze relatief kleine wereldmarkt van in totaal ongeveer 40 miljard kg melk, de melkprijs wereldwijd naar beneden trekken. Dankzij een aantrekkende vraag en een, mede door de Europese quotering, vrij stabiele productie is de prijs op de wereldmarkt de laatste jaren gestegen. Als de productie in de EU 5% zou stijgen, betekent dit een toename van 7 miljard kg melk, die voor het grootste gedeelte naar de wereldmarkt moet. Dit is een toename van bijna 20% van het aanbod op de wereldmarkt, die onherroepelijk zal leiden tot een daling van de prijs.

Aangezien de Europese markt na afbraak van de buitengrensbescherming sterk beïnvloed wordt door deze wereldmarktprijs, zal deze in dat geval ook de Europese melkprijs weer verder naar beneden trekken. Export naar de wereldmarkt zal er niet toe leiden dat de melkprijs in de EU gaat stijgen.

2.2.2 Een periode met een lage melkprijs zal lang duren

Een stijging van de melkprijs kan alleen gerealiseerd worden door een vermindering van het aanbod in Europa zelf. Als er in de melkveehouderij eenmaal een overschot is, duurt het zeer lang voor deze weer verdwenen is. Dit heeft te maken met de volgende factoren:

- Het is te verwachten dat de meeste melkveehouders, zoals ook in hoofdstuk 1 beschreven, er alles aan zullen doen om hun bedrijf voort te zetten. Door minimaal te investeren, onderhoud uit te stellen, privé uitgaven te minimaliseren en de aflossing bij de bank stop te zetten, kan een melkveehouder het nog lang uithouden met een melkprijs die feitelijk onder de kostprijs ligt. Al die tijd blijft het overaanbod bestaan.
- De melkveehouderij heeft, in tegenstelling tot de meeste andere sectoren in de landbouw, te maken met een lange cyclus. In de akkerbouw bijvoorbeeld wordt ieder jaar opnieuw gezaaid en geoogst. In de melkveehouderij wordt gewerkt met koeien die na een opfokperiode van 2 jaar, vele jaren meegaan. Het duurt langer voor een stijging in het aanbod van de melk bereikt is, maar het is ook zeer moeilijk deze stijging weer te verminderen.
- Bedrijven die hebben gekozen voor schaalvergroting hebben als het extra opgezette jongvee aan de melk komt, geen andere keus dan deze te melken. De enige manier om de gemaakte investeringen terug te verdienen, is de schaalgrootte volledig te benutten. Een aantal melkveehouders zal om de kosten te drukken nog harder door willen groeien.

Het voorgaande geeft aan hoe lastig het is om een in de melkveehouderij ontstane overproductie weer terug te dringen, en hoe lang het kan duren vooraleer een melkprijs weer op een kostendekkend niveau is. Uiteindelijk zullen de bedrijven met de laagste kostprijs het volhouden en zullen vele anderen af moeten vallen. Pas als voldoende melkveehouders stoppen en het aanbod significant daalt, kan de melkprijs weer gaan stijgen. De overgebleven bedrijven zullen de hogere melkprijs weer benutten om te investeren en verder te groeien. Het gat dat de gestopte melkveehouders achter hebben gelaten, zal weer worden opgevuld en de cyclus begint weer opnieuw. Lange diepe dalen, korte pieken.

CWT-programma VS

Een recent voorbeeld van hoe de zuivelmarkt functioneert, zien we in de VS.

Om de al vele jaren aanhoudende lage melkprijs te doorbreken, is in 2003 in de VS het Cooperatives Working Together (CWT) programma opgezet. Doelstelling van het programma is om door in te grijpen in de markt, door het aanbod te verminderen, de melkprijs op een hoger niveau te tillen. 84% van de Amerikaanse coöperaties met 74% van de totale melkproductie is bij CWT aangesloten. Door een kleine inhouding op het melkgeld van de deelnemende melkveehouders wordt een pot gevormd. Hiermee worden melkkoeien van stoppende melkveehouders opgekocht en uit productie genomen. Verder zijn zuivelproducten opgekocht en buiten de VS afgezet. Ondersteund door enkele andere factoren kwam er minder melk op de Amerikaanse markt. Ondanks dat het slechts om een kleine vermindering van het aanbod ging, steeg de melkprijs voor de Amerikaanse melkveehouders enorm. Van gemiddeld 25,1 dollarcent per kg melk in 2003 tot 32,1 dollarcent in 2004.

De extra inkomsten werden door de Amerikaanse melkveehouders al snel weer geïnvesteerd in onderhoud en uitbreiding van hun bedrijven. De melkprijs ging weer dalen. Nieuwe opkooprondes deden de prijs iedere keer tijdelijk weer stijgen, maar het effect werd steeds minder. Inmiddels is het melkprijsniveau in de VS weer teruggezaakt tot 26,8 cent in 2006.

Het CWT-programma is zeer succesvol geweest, maar hét probleem voor de Amerikaanse melkveehouders is het ontbreken van een melkquotering.

Zonder een vorm van aanbodsbeheersing is het behouden van een goede melkprijs niet mogelijk.

2.3 Gevolgen van afschaffing van de melkquotering

2.3.1 Financiële gevolgen voor de melkveehouders

Het kostprijsniveau in de EU ligt op een hoger niveau dan in een groot aantal landen daarbuiten. Op een groot deel van deze kosten heeft de melkveehouder geen enkele invloed. Deze kosten worden veroorzaakt door het algemene hoge welvaartspeil in de EU en de daarbij behorende loonkosten en eisen op het gebied van milieu, dierenwelzijn, voedselveiligheid, traceerbaarheid, enzovoort.

Uit een onderzoek van het Landbouw Economisch Instituut (LEI) in 2003 bleek dat de werkelijke kostprijs in Nederland in 2002 op 48 cent per kg melk ligt. Hierin is ook een vergoeding voor arbeid berekend. Ook in andere Europese landen ligt de werkelijke kostprijs op een dergelijk niveau. De melkprijs bevindt zich echter op een veel lager niveau, zo rond de 30 cent. Het verschil is mogelijk doordat melkveehouders bereid zijn voor een zeer laag uurtarief hun arbeid te verrichten en omdat een deel van de afschrijvingen niet geherinvesteerd, maar 'opgegeten' wordt.

Ook wordt de lage melkprijs deels gecompenseerd met de melkpremie, die inmiddels opgelopen is tot 3,55 cent per kg melk.

Steeds meer melkveebedrijven hebben echter betalingsproblemen. De ondergrens is ondertussen bereikt en een nog lagere melkprijs is onacceptabel.

Door verschillende deskundigen worden voorspellingen gedaan over de melkprijs na afschaffing van de quotering die variëren van 20 tot 28 cent. Voor deze prijzen kan het overgrote deel van de Nederlandse en Europese melkveebedrijven absoluut niet produceren. Als de melkpremie na 2013 afgebouwd gaat worden, komt de gehele Europese melkveehouderijsector in een zuivelcrisis. Uiteindelijk zullen er zo veel bedrijven moeten stoppen dat de Europese melkproductie in gaat krimpen tot de melkprijs weer gaat stijgen.

2.3.2 Gevolgen voor de totale melkveehouderij

In 2006 is het totale beschikbare EU-quotum 138 miljard kg melk. De verwachte melkrijdsdaling aan de hand van de Mid Term Review in 2003 is 20%, ofwel 6 cent per kg melk. Deze wordt tot 2013 voor 60 % (3,55 cent) gecompenseerd door de melkpremie. De inkomsten voor de melkveehouder dalen met 2,45 cent per kg melk. De totale inkomsten van de Europese melkveehouders lopen bij een degelijke daling met 3,38 miljard euro per jaar terug (138 miljard x 2,45 cent).

De melkpremie wordt via modulatie vanaf 2007 weer afgebouwd.

Door de ont koppeling komt de melkpremie in de bedrijfstoelage, waardoor een steeds groter deel van de 'melkpremie' buiten de melkveehouderij terecht komt. Vanaf 2013 is de kans groot dat het systeem van bedrijfstoelagen al weer afgebouwd dan wel hervormd wordt. De kans is aanwezig dat de totale bedrijfstoelage dan via een 'flat rate' verdeeld wordt over de totale hectares. In dat geval vervalt dus de compensatie van de melkpremie en loopt het totale inkomensverlies op naar 8 miljard euro per jaar. Als na afschaffing van de quotering de melkprijs nog verder daalt, loopt dat bedrag nog verder op.

2.3.3 Gevolgen voor de zuivelindustrie

Voor al de grote zuivelverwerkers lijken voorstander van afschaffing van de quotering. Zij zien door een stijgende vraag, vooral uit Zuidoost-Azië, grote kansen op de wereldmarkt. Door de toenemende welvaart zal de vraag naar zuivel stijgen en die willen zij graag invullen.

We zien echter dat behalve de consumptie ook de productie in deze landen enorm aantrekt. In China bijvoorbeeld is de melkproductie in 2005 met 20% toegenomen ten opzichte van 2004 (bron PZ).

Terecht streven ook de Aziatische landen ernaar om zo veel mogelijk hun eigen voedsel te produceren. Het is maar zeer de vraag of hier voor Europa zo veel afzetmogelijkheden te vinden zijn als men nu denkt. De tweede vraag is of deze landen voldoende willen / kunnen betalen voor de Europese zuivelproducten? Landen als Nieuw-Zeeland, Argentinië en Oekraïne kunnen veel goedkoper produceren. Alleen als de prijs op de wereldmarkt zich richting de Europese kostprijs beweegt, kunnen deze markten rendabel bediend worden.

Als de melkproductie in de EU zoals verwacht uitbreidt, zal de zuivelindustrie in bepaalde regio's meer melk te verwerken krijgen en zal ze uit moeten breiden in verwerkingscapaciteit. Indien de extra melk niet binnen de EU af te zetten is moet deze melk naar de wereldmarkt, hoe laag de prijs daar ook is. De extra productie zal dan de prijs, zowel op de EU-markt als op de wereldmarkt, drukken. Aangezien de Europese melkveehouders niet tegen deze melkprijs kunnen produceren zal de wal het schip keren. Veel melkveehouders moeten stoppen en de aanvoer in de fabrieken loopt terug. In bepaalde regio's kan de aanvoer van melk dusdanig teruglopen dat fabrieken niet meer rendabel kunnen draaien en hun deuren moeten sluiten. Op deze manier kan zelfs de hele melkveehouderij uit een gebied vertrekken.

Ook zuivelfabrieken die geïnvesteerd hebben in extra verwerkingscapaciteit hebben dan een probleem. Zij kunnen deze investering niet benutten en dit tast de rentabiliteit van de totale fabriek aan en dat heeft weer invloed op de maximaal te betalen melkprijs.

Ook voor zuivelfabrieken is afschaffing van de melkquotering een slechte zaak. Zij krijgen te maken met een grote schommeling in de aanvoer, waardoor het veel moeilijker wordt de verwerkingscapaciteit efficiënt te benutten en rendabel te draaien.

De situatie in Groot-Brittannië

Hét grote voorbeeld hoe het met de Europese melkveehouderij zal gaan na afschaffing van de melkquotering is nu al te zien in Groot-Brittannië. Hier heeft men al vele jaren te maken met lage melkprijzen rond de 26 cent. In Groot-Brittannië heeft de schaalvergroting zich in een enorm tempo voortgezet en ligt het gemiddelde op 800.000 kg melk. Desondanks lukt het de Engelse melkveehouders niet om kostendekkend te produceren. Bedrijven teren in op hun eigen vermogen om het maar vol te houden. Onderhoud wordt er bijna niet gepleegd en de bedrijven gaan er ieder jaar op achteruit. Nadat eerst veel kleine bedrijven gestopt zijn, komen nu ook de grote bedrijven in de problemen. Bedrijven met 300 koeien en meer kunnen het personeel niet meer betalen en moeten met vrouw en kinderen de koeien melken. Veel opvolgers zien het niet meer zitten en ook steeds meer grote melkveehouders houden het voor gezien. Dit gaat zelfs zover dat het Engelse quotum al enkele jaren niet meer volgemolken wordt. Quotumkosten zijn er niet meer, het melkquotum is financieel gezien niets meer waard.

Als grote melkveehouders in Groot-Brittannië, waar de klimatologische en fysische omstandigheden over het algemeen goed zijn niet kunnen leveren voor 26 cent, dan kunnen melkveehouders in de rest van Europa dit ook niet.

2.3.4 Gevolgen van de schaalvergroting

Vele voorstanders van afschaffing van de melkquotering pleiten voor een zogenaamde 'structuurverbetering'. Schaalvergroting is nodig om de concurrentie op de wereldmarkt aan te kunnen. Volgens deze voorstanders hebben in 2015 alleen bedrijven die 800.000 kg melk en meer produceren nog toekomst in de melkveehouderij. Als het Europese melkveebedrijf op dit moment gemiddeld 122.000 kg melk levert, betekent dit dat ongeveer 85% van de Europese melkveeouders het bedrijf moeten beëindigen. Dit is zonder meer een dramatische ontwikkeling te noemen.

De vragen die zich hierbij aandienen zijn: welke melkveebedrijven gaan afvallen en waar bevinden die zich?

Verwacht mag worden dat bedrijven met de hoogste kostprijs het eerst af zullen vallen. Over het algemeen zullen dat vooral kleinere bedrijven zijn. Maar ook grote bedrijven die door forse investeringen in het verleden zwaar gefinancierd zijn, zullen het niet volhouden.

Hoewel er in de hele EU melkveeouders zullen stoppen, zullen er zeer waarschijnlijk regio's zijn waar door ongunstige kostprijsverhogende omstandigheden zeer veel melkveeouders zullen stoppen. Te denken valt aan gebieden met natuurlijke handicaps zoals een kort groeiseizoen, warme droge zomers, zeer natte of juist droge grond en bergachtige gebieden. Problemen kunnen zich ook voordoen in dichtbevolkte gebieden waar door de grote vraag naar grond, de grondprijzen zich op een zeer hoog niveau bevinden.

2.3.5 Gevolgen voor werkgelegenheid en leefbaarheid op het Europese platteland

Als de melkveeouders 8 miljard euro minder aan inkomsten binnen krijgen (zie 2.3.2) kunnen ze deze uiteraard ook niet meer investeren. Onderhoud of vervangingen van gebouwen en machines, investeringen in vernieuwing, milieu of dierenwelzijn, of aan andere uitgaven in de regio, zullen niet

meer voorkomen. Het grootste gedeelte van zijn uitgaven doet een melkveehouder in zijn eigen regio. Het Europese platteland zal er dus miljarden euro's per jaar op achteruit gaan. De Europese politiek wil dit weer oplossen door via de modulatie op de bedrijfstoelagen, geld vrij te maken dat geïnvesteerd kan worden in de leefbaarheid van het Europese platteland. Als het spreekwoord 'het paard achter de wagen spannen' ooit van toepassing was, dan is het hier wel. Eerst wordt door het afbreken van het landbouwbeleid en het zuivelbeleid het de boeren onmogelijk gemaakt een redelijke opbrengstprijs voor hun producten te verkrijgen en die te investeren in hun omgeving, waarna via subsidies weer veel geld in dat zelfde platteland geïnvesteerd moet worden om de leefbaarheid te vergroten.

Ook de werkgelegenheid zal fors afnemen. Iedere melkveehouder zorgt voor arbeid in toeleverende, verwerkende en dienstverlenende bedrijven. Als 85 % van de melkveebedrijven ermee stopt, betekent dit alleen al het verdwijnen van 983.000 melkveehouders.

Men mag er vanuit gaan dat per melkveehouder nog drie arbeidsplaatsen verdwijnen. Dit zijn nog eens bijna 3 miljoen banen alleen al in de melkveehouderijsector. Deze cijfers worden bevestigd door de studie SERA, waaruit blijkt dat door de GLB-hervormingen 6 miljoen banen op het platteland verloren gaan tot 2015.

Als in een bepaald gebied de 'kritische massa' van melkveebedrijven te klein wordt en ook de melkfabriek moet stoppen, kan dat inhouden dat het voor de overgebleven melkveebedrijven moeilijk wordt hun bedrijf aldaar voort te zetten.

De afschaffing van de melkquotering kan in regio's waar de melkveehouderij nu van vitaal belang is, zorgen voor economische instabiliteit en een neerwaartse spiraal voor wat betreft werkgelegenheid en leefbaarheid van het platteland.

2.3.6 Gevolgen voor dierenwelzijn, landschap en milieu

De melkveehouderij zal bij de te verwachten versnelde schaalvergroting totaal veranderen. Net als in de VS het geval is, zullen er steeds meer bedrijven ontstaan met meer dan 1000 koeien. Dit soort bedrijven houdt veelal de koeien het jaar rond op stal. Gezien de toenemende aandacht van de (Nederlandse) burger voor dierenwelzijn en 'koeien in de wei' is dit een ontwikkeling die het positieve imago van de melkveehouderij kan aantasten.

Het afwisselende open landschap met koeien in de wei, zal voor een groot deel verdwijnen door de herstructurering, die na de afschaffing zal ontstaan. Boeren hebben geen keus en zullen moeten groeien om te overleven. Alleen de kostprijs telt nog, voor wensen uit de samenleving is geen geld meer.

Als de melkveehouderij zich concentreert in de meest geschikte regio's en verdwijnt in de andere regio's ontstaat er meer transport. Grotere bedrijven zijn vaak intensief en er moet veel voer van ver aangevoerd worden en veel mest afgevoerd worden. Gezien de huidige klimaatproblematiek geen gunstige ontwikkeling.

2.3.7 Gevolgen voor de consument

Gesteld wordt vaak dat de vrije markt in het voordeel is van de consument. Door de concurrentie zullen de efficiëntste producenten overblijven en is de consumentenprijs zo laag mogelijk.

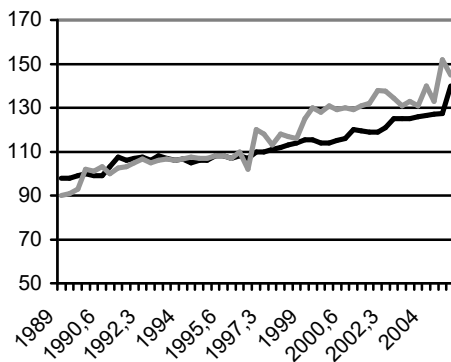
De lagere prijs voor de producent wordt echter niet automatisch doorgegeven aan de consument, blijkt uit het feit dat Canadese zuivelproducten in de winkel goedkoper zijn dan die in de VS, terwijl de Canadese melkveehouders een veel hogere melkprijs hebben dan hun Amerikaanse collega's (zie tabel).

Overzichten van 1989 tot 2005

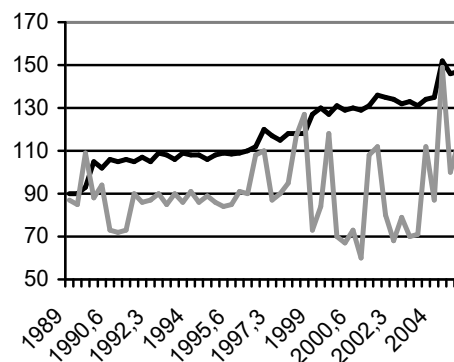
Grafiek 1 betreft vergelijking supermarktprijzen in VS en in Canada
Zwarte lijn: Canada
Grijze lijn: Verenigde Staten

Grafiek 1

Zwarte lijn: supermarkt prijsniveau voor zuivelproducten in de Verenigde Staten
Grijze lijn: prijsniveau melkveehouders in de Verenigde Staten

Grafiek 2

2.3.8 Gevolgen voor ontwikkelingslanden

Ontwikkelingslanden hebben al jaren last van de aanvoer van goedkope zuivelproducten uit Europa. Dit is altijd mogelijk geweest dankzij de exportsubsidies die het verschil tussen de Europese melkprijs en de wereldmarkt overbruggen. Vele NGO-organisaties en politici pleiten voor het afschaffen van deze subsidies. Tevens pleiten zij ook voor verlaging van de importheffingen om de ontwikkelingslanden meer mogelijkheden op de Europese markt te geven.

Er is hierbij echter sprake van een grote misvatting. De exportsubsidies zijn niet de oorzaak van het probleem, maar het gevolg van de te hoge productie. De overproductie in de EU is de oorzaak van de dumping, de exportsubsidies zijn het gevolg. Door het wegnemen van de subsidies wordt de oorzaak niet opgelost: de te hoge melkproductie blijft en zal met of zonder subsidies toch ergens afgezet moeten worden. Als de quotering afgeschaft wordt en de productie in de EU stijgt, zal het probleem voor de ontwikkelingslanden alleen maar groter worden.

Het is juist dankzij de Europese melkquotering dat de situatie op de wereldmarkt nu verbeterd, waardoor de zuivelprijzen aantrekken. Met een uitbreiding van maar 5% van de totale Europese melkplas kan de wereldmarktprijs, en daarmee dus ook die van de kleine boeren in ontwikkelingslanden, fors omlaag gaan. Het mag dan misschien geen dumping meer genoemd worden, maar het prijsversturende effect is er niet minder om!

Als de Europese markt dankzij een verlaging van de importbescherming opener wordt, is het zeer onwaarschijnlijk dat ontwikkelingslanden hiervan profiteren. Door hun kleinschalige structuur, vaak hebben melkveehouders slechts enkele koeien, kunnen zij niet concurreren met zowel de Europese melkveehouderij als de grootschalige melkveehouderij in landen als Nieuw-Zeeland en Argentinië. Deze landen zullen waarschijnlijk wel een poging doen een marktaandeel in Europa te veroveren. Het totaal liberaliseren van de wereldzuivelmarkt, zal melkveehouders over de gehele wereld tegen elkaar uitspelen. Net als bij andere volledig vrije producten als koffie en bananen zullen melkprijzen langdurig onder druk staan en het voor veel producenten onmogelijk maken hun bedrijf voort te zetten. Waar in Europa mogelijk enkele miljoenen mensen hun inkomsten verliezen, gaat het in

ontwikkelingslanden over tientallen miljoenen mensen. Velen van hen zullen gedwongen zijn hun grond te verlaten en naar de grote stad te trekken.

De verschillen in omstandigheden, structuren, opleidingsniveau's en milieus zijn te groot om boeren op een wereldwijde vrije markt met elkaar te laten concurreren. Het veroorzaakt schommelende en structureel lage prijzen. Dit gaat ten koste van voedselzekerheid, economische stabiliteit, sociale leefbaarheid en het ecologische draagvlak.

Het stopzetten van de melkquotering in Europa, als onderdeel van het volledig liberaliseren van de wereldhandel levert enkel verliezers op. Europa moet zijn melkquotering behouden, flexibiliseren en aanpassen aan de Europese vraag en de koopkrachtige vraag daarbuiten.

3 Argumenten om de quotering af te schaffen

Als er zoveel nadelen kleven aan een volledige geliberaliseerde zuivelmarkt, wat zijn dan de argumenten om dit toch te willen? Waarom moet de melkquotering afgeschaft worden als dit negatief uitpakt voor de melkveehouders, de zuivelindustrie, de Europese burger, het dierenwelzijn, het landschap, het milieu en voor ontwikkelingslanden? De voornaamste argumenten worden hier tegen het licht gehouden.

Argument 1: De EU-zuivelmarkt is schoon. De wereldzuivelmarkt trekt aan, de consumptie groeit harder dan de productie en door de belemmering van de melkquotering kan Europa deze toenemende vraag niet invullen. Europa verliest aandeel op de wereldmarkt.

Het is nu juist de verdienste van de melkquotering dat de Europese en de wereldzuivelmarkt enigszins in evenwicht zijn. Dankzij de quotering is de Europese melkproductie al jaren lang stabiel. Een toename van de wereldzuivelconsumptie heeft meer evenwicht gebracht tussen vraag en aanbod en heeft de prijs op de wereldmarkt laten stijgen.

Een uitbreiding van slechts 5% van de Europese melkproductie kan zowel de Europese als de wereldmarkt grondig bederven. Gezien de moeite die het melkveehouders ieder jaar kost om binnen hun quotum te melken is deze uitbereiding zo bereikt. Melkveehouders fokken nu bewust weinig jongvee op omdat ze geen extra koeien kunnen gebruiken. Als de vaarskalveren van alle koeien opgefokt zouden worden, is de productie in de EU in enkele jaren 10% hoger.

Het heeft geen enkele zin melk te produceren voor een markt die er niet is. In een duurzame melkveehouderij moet het een streven zijn evenwicht in de markt te bereiken, zodat de boer een reële prijs voor zijn product krijgt en daarmee ook kan voldoen aan de maatschappelijke eisen en wensen uit de samenleving. Het schoon zijn van de markt pleit juist voor het behoud van de melkquotering.

Wereldmarkt

De zuivelconsumptie neemt wereldwijd inderdaad toe, vooral in landen in Zuidoost-Azië, waar de economie fors groeit. De productie neemt echter ook fors toe en de meeste landen streven er terecht naar in hun eigen zuivelbehoefte te voorzien. Voor het deel dat men dan nog tekort komt, gaat men naar de wereldmarkt. Dit is een relatief kleine markt van ongeveer 40 miljard kg melk voor de laagste prijs. Er mag dan wel een toenemende vraag zijn, tot nu toe heeft dat niet geleid tot wereldzuivelmarktprijzen waar Europese melkveehouders kostendekkend voor kunnen produceren. Het persé willen behouden en zelfs uitbreiden van de positie van de EU op de wereldmarkt, kan alleen als de melkprijs in Europa fors naar beneden gaat. Het kost de Europese melkveehouders veel meer dan het oplevert.

De EU exporteert ongeveer 5% van haar totale productie gesubsidieerd naar de wereldmarkt. Dat is 6,5 miljard kg melk, die op de wereldmarkt een waarde van 1,3 miljard euro vertegenwoordigt. Om deze 6,5 miljard kg te kunnen blijven exporteren moet de Europese melkprijs naar het verwachte wereldmarktniveau van 24 cent. Dit kost de melkveehouder 6 cent per kg melk, in totaal ongeveer 8 miljard euro. Een verlies voor de melkveehouders van 6,7 miljard euro om te mogen leveren aan de wereldmarkt. De wereldmarkt is dus een gigantische verliespost en geen lucratieve markt.

De zuivelverwerkers

De argumenten om het aandeel op de wereldmarkt in stand te houden of zelfs te vergroten komen vooral van de grote zuivelverwerkers. Dit is zeer opvallend. De meeste zuivelverwerkers in Europa zijn, door de melkveehouders opgerichte, coöperaties. De zuivelcoöperaties zijn opgericht om de melk van de leden tot een zo hoog mogelijke waarde te brengen en haar leden op korte en lange termijn

een zo hoog mogelijke melkprijs uit te betalen. Het lijkt er nu op dat het behouden en uitbreiden van de exportpositie belangrijker bevonden wordt, dan het realiseren van een zo hoog mogelijke melkprijs. Zonder exportsubsidies kan de export van basiszuivelproducten alleen maar in stand gehouden worden als de melkprijs daalt. Enerzijds om concurrerend te kunnen zijn, anderzijds vanwege de anti-dumpingwet van de WTO. In principe houdt deze wet in, dat ieder land alleen producten mag exporteren naar de wereldmarkt wanneer deze worden verhandeld voor dezelfde prijs als in het land van herkomst. Dus, alleen wanneer de melkprijs in Europa naar het peil van de wereldmarkt is gezakt, kan de zuivelindustrie leveren aan de wereldmarkt. Dit betekent dat de Europese melkprijs op een structureel laag niveau komt te liggen, ver onder de kostprijs.

Deze 5% van de EU-productie, die goedkoop naar de wereldmarkt moet, haalt de 95% die op de Europese markt afgezet wordt in prijs omlaag. De melkprijs en dus ook het inkomen van de melkveehouders wordt door de eigen coöperaties op het spel gezet. De coöperaties verloochenen hier hun ontstaansgeschiedenis. Het lijkt erop dat er verschillen zijn ontstaan tussen het belang van de melkveehouder en het belang van de zuivelindustrie. Als zij werkelijk haar ledenbelang tot haar hoogste belang rekent, zou elke zuivelcoöperatie zich in moeten zetten voor het behoud van de quotering en de marktbescherming.

Bovendien maken de zuivelondernemingen een enorme vergissing. Nederlandse en Europese melkveehouders kunnen nu eenmaal niet rendabel voor 24 of wellicht zelfs maar 20 cent melk produceren, die nodig is om op de wereldmarkt te kunnen concurreren. Op de lange termijn zal er net zoals we nu in Engeland zien, eerder minder melk dan meer melk komen en raakt Europa dankzij de te lage melkprijs, nog meer aandeel op de wereldmarkt kwijt.

Overigens is het zo dat er natuurlijk niets mis is met de export van zuivelproducten. Het Europese melkquotum zou geflexibiliseerd moeten worden, zodat het permanent afgestemd kan worden op de Europese consumptie en de koopkrachtige vraag daarbuiten. Als daadwerkelijk, zoals wordt verwacht, de vraag naar zuivel in een land als China aantrekt, kan het quotum verruimd worden om aan deze vraag te voldoen. Ook hiervoor behoeft de melkquotering niet afgeschaft te worden.

Argument 2: De exportsubsidies verdwijnen.

Als de exportsubsidies verdwijnen, zal het niet meer rendabel zijn een deel van de zuivelproducten te exporteren. De zuivelverwerkers die nu veel boter en/of melkpoeder exporteren, zullen in dat geval proberen meer van hun producten op de Europese markt af te zetten omdat dit meer opbrengt. Dit geeft echter een grote druk op de Europese markt en dus op de melkprijs. Het ligt meer voor de hand om het melkquotum enigszins in te krimpen, dan om de quotering hiervoor af te schaffen. Het is een rare redenering die het probleem alleen maar groter maakt en absoluut niet in het belang is van de Europese melkveehouders.

Exportsubsidies veroorzaken oneerlijke handel en dumping en zijn in principe niet wenselijk. Bij een melkquotering die afgestemd is op de vraag uit de markt, zoals in Canada en Noorwegen, zijn exportsubsidies niet nodig. Europa had, als zij haar melkquotum al veel eerder op een flexibele manier afgestemd had op de vraag uit de markt, de exportsubsidies al veel eerder af kunnen bouwen. In combinatie met een flexibele quotering is het goed dat ze verdwijnen, maar absoluut geen reden om de melkquotering af te schaffen.

Argument 3: Marktregulering is niet meer van deze tijd. De melkquotering heeft zijn tijd gehad en is niet meer noodzakelijk.

De melkveebedrijven mogen dan veel groter geworden zijn, aan de werking van de landbouwmarkt is in principe niets veranderd. Nog steeds is de individuele boer niet in staat de grote markt waarvoor hij produceert te beïnvloeden. Hij breidt zijn productie uit zonder op het effect daarvan op de markt te

letten. Maar omdat vele andere boeren dat ook doen, produceren alle boeren gezamenlijk al snel weer te veel. Tenzij er uiteraard maatregelen tegen genomen worden, zoals de melkquotering. De quotering dwingt de individuele melkveehouder om wel rekening te houden met de beperkingen van de markt. Regulering van de zuivelmarkt is tegenwoordig waarschijnlijk nog harder nodig dan in het verleden. Door de technische en genetische vooruitgang en het hoge kennisniveau van de huidige melkveehouder is uitbreiding van de melkproductie mogelijk op een ongekeerde schaal. Het stelt in principe niets meer voor om een bedrijf op te zetten van 1000 koeien en meer. Er zijn slechts drie zaken voor nodig: een vergunning van de overheid, een ambitieuze melkveehouder en een financier. Deze combinatie zal zeker veelvuldig te vinden zijn. In de toekomst blijft regulering van de zuivelmarkt noodzakelijk, het melkquotum moet daarbij behouden blijven.

Argument 4: De WTO dwingt de EU zijn grensbescherming af te bouwen. Het melkquotum heeft dan geen zin meer.

De EU wekt vaak de indruk dat door de WTO-afspraken het beleid aangepast en hervormd dient te worden. Het lijkt wel of de EU aan de zijlijn staat en dat anderen beslissen wat zij moet doen. De werkelijkheid is anders: de EU is één van de belangrijkste spelers in het WTO-gebeuren en kan wel degelijk haar prioriteiten stellen. Het is de EU die wil dat anderen hun grenzen openen voor de Europese goederen en dienstensector, en in ruil daarvoor haar grenzen verder open wil stellen voor import van agrarische producten. De EU wil met de hervormingen van het Europese landbouwbeleid al inspelen op een toekomstig WTO-akkoord.

De WTO-onderhandelingen zijn echter al verschillende jaren achter elkaar mislukt en er is geen enkel zicht op een akkoord. Vanuit verschillende landen, waaronder de VS, wordt gesteld dat zij hun boeren en landbouwsector niet op gaan offeren aan de WTO. De vraag is waarom de EU dat dan wel zou moeten doen? Het is binnen de WTO-regels toegestaan aan landen en regio's om de grenzen te beschermen voor gevoelige producten. Zuivel mag, zeker gezien het veelzijdige belang van de melkveehouderij in de EU, als een gevoelig product gezien worden. Voorwaarde is wel dat er niet onder de kostprijs geëxporteerd wordt. Aangezien de exportsubsidies afgeschaft gaan worden en de export zonder subsidies niet rendabel is, is dit het beste op te vangen door het Europese melkquotum te flexibiliseren en aan te passen aan de Europese vraag en de koopkrachtige vraag daarbuiten.

Het is voor de EU absoluut niet nodig om op de huidige impasse in de WTO-onderhandelingen vooruit te lopen en het zuivelbeleid verder af te breken. Integendeel, de EU moet afstappen van de hele liberaliseringgedachte in de landbouw. De grensbescherming kan gehandhaafd blijven, de melkquotering kan behouden blijven en aangepast worden aan de vraag uit de markt en het interventieniveau zou verhoogd kunnen worden tot het niveau van de Europese kostprijs voor melk.

Argument 5: De hoge quotumkosten.

De hoge prijzen die voor melkquotum betaald moeten worden, mogen zeker als een probleem gezien worden. Het is echter vooral een Nederlands probleem en speelt in andere EU-landen veel minder. Het kan daarom niet gezien worden als reden om het quotum in geheel Europa maar af te schaffen. Toch is het belangrijk dat hier een oplossing voor gezocht wordt. Door de grote bedragen die hier voor uitgegeven worden, vloeit er veel geld uit de sector en komen bedrijfsovernames in gevaar.

De hoge prijzen voor melkquotum komen echter niet door het bestaan van de quotering op zich, maar door de gekozen manier van verhandelen en het ambitieniveau van de Nederlandse melkveehouder. In Frankrijk hebben ze dezelfde melkquotering als in Nederland, maar zijn er geen quotumkosten. Het zou goed zijn onderzoek naar de verhandelssystemen voor melkquotum in heel Europa te doen en te zoeken naar de efficiëntste manier van melkquotumoverdracht.

4 De Nederlandse situatie

Na het verschijnen van het LEI-rapport 'Europees zuivelbeleid in de komende jaren; wegen naar afschaffing van de melkquotering' is er in Nederland een zeer eenzijdige discussie ontstaan waarin afschaffing van de melkquotering als onvermijdelijk gezien wordt en het alleen nog gaat om het moment van afschaffing en op welke manier dit middels 'een zachte landing' kan plaatsvinden. Deze discussie wordt vooral gestuurd door het ministerie van LNV, LTO en de zuivelindustrie. De NMV als gekend voorstander van behoud van de melkquotering, is zoveel mogelijk buiten deze discussie gehouden waardoor inhoudelijke argumenten over voor- en nadelen van de quotering achterwege zijn gebleven.

Opvallend is dat er op de verschillende grote bijeenkomsten die er over het toekomstige zuivelbeleid zijn geweest, weinig respons kwam op de vraag wie er voor afschaffing van de melkquotering is. Zelfs op een bijeenkomst met 350 voornamelijk jonge melkveehouders, waarvan bij herhaling gesteld wordt dat zij voor afschaffing zijn, gaf slechts 6% aan daadwerkelijk voorstander te zijn.

Dit is niet vreemd. Ondanks dat vele melkveehouders, dankzij de voortdurende berichtgeving over het onvermijdelijke einde van de melkquotering niet meer geloven dat het tij te keren is, beseffen zij heel goed dat het er voor hen niet beter op gaat worden. De huidige melkprijs is al te laag. Zeker met de toegenomen kosten voor mestafzet, diesel, krachtvoer en rente wordt het steeds moeilijker de eindjes aan elkaar te knopen. Vele melkveehouders zijn dan ook zeer blij met de in december uitgekeerde melkpremie, die de gaten even heeft gevuld. Hoe moet dat met een nog lagere melkprijs?

4.1 Het LEI-rapport

Het LEI-rapport gaat ervan uit dat na de afschaffing van de melkquotering de Nederlandse melkproductie met ruim 20% uitbreidt. Men gaat er daarnaast van uit dat in andere regio's in Europa de productie terugloopt en dat er per saldo in de EU niet veel meer geproduceerd zal worden. Ook wordt gesteld dat de uitbreiding in de melkveehouderij gepaard gaat met een afname van de productie in de akkerbouw en andere veehouderijsectoren. Door de toename van de totale mestproductie nemen de mestafzetkosten wel toe, maar de melkveehouderij wint het in economische zin van de andere sectoren en kan zijn mest dus wel kwijt.

Deze voor de melkveehouderij gunstige uitgangspunten zijn toch wel erg discutabel.

Eén van de belangrijkste redenen dat een aantal landen in de EU neigen naar afschaffing van de melkquotering, is omdat zij vinden dat zij tekort melkquotum toebedeeld hebben gekregen. Vooral in de nieuwe lidstaten speelt dit. Er is hier in principe volop ruimte om de melkproductie verder op te voeren. In verband met de veel lagere kosten voor arbeid en grond, gaat dit ook ongetwijfeld gebeuren. De richting waarin de melkproductie in Europa zich ontwikkelt hangt af van de melkprijs. Is deze hoog genoeg dan neemt de melkproductie toe, is deze zo laag dat bedrijven moeten stoppen en anderen geen geld meer hebben om uit te breiden, dan neemt de melkproductie af.

Uitbreiding van de melkveehouderij zou gepaard gaan met afname van de productie in de akkerbouw en andere veehouderijsectoren. Dit is toch wel een zeer oppertune stelling. Afname van de akkerbouw is natuurlijk goed mogelijk als melkveehouders voormalige akkergronden bijkopen en deze in gebruik nemen voor de melkveehouderij.

De andere veehouderijsectoren zullen er niet over peinzen in te leveren ten voordele van de melkveehouderij. Ook in deze sectoren geldt schaalvergroting en kostprijsbesparing als hoogste goed. Er worden vooral in de varkenshouderij veel grote nieuwe stallen gebouwd en er is vooral drang naar meer, zeker niet naar minder.

Of de melkveehouderij op de mestmarkt de concurrentie aan kan met de andere sectoren is maar zeer de vraag. Extra mestafzetkosten van 15 euro per m³ of meer, zijn bij een lage melkprijs niet meer op te brengen. De kosten zijn dan al 5 cent per kg melk. Dat wil dus zeggen dat als de melkprijs op 26 cent komt te liggen, een groeiende melkveehouder die de extra mest af moet zetten, de melk voor 21 cent moet produceren.

En dan is het nog van groot belang wat er in de toekomst gaat gebeuren met de door de EU aan Nederland verleende derogatie. Als deze verlaagd wordt, heeft dat grote gevolgen voor de mestplaatsingsruimte. Alleen als de mestverwerking zich verder ontwikkelt, is het dan nog mogelijk om de Nederlandse melkproductie te laten groeien. Maar ook dan moet al gauw aan 15 euro afzetkosten per m³ mest gedacht worden.

Dit is een fors concurrentienadeel ten opzichte van buitenlandse melkveehouders. Dit wordt vooral op intensieve bedrijven nog versterkt door stijgende prijzen voor veevoer. Door de toenemende vraag naar schone energie zullen die op een structureel hoger niveau komen te liggen.

Volgens het LEI-rapport zit Nederland in de goede hoek, in de regio waar de melkveehouderij na afschaffing van de melkquotering gaat groeien. Het zou echter wel eens zo kunnen zijn dat op de langere termijn door de concurrentienadelen, die een dichtbevolkt en vee-intensief land als Nederland met zich mee brengen, de melkproductie gaat dalen.

4.2 Kritieke melkprijs

De NMV heeft enkele accountantsbureaus gevraagd naar de kritieke melkprijs van de bij hen aangesloten melkveehouders. Welke melkprijs moeten melkveehouders minimaal ontvangen om aan alle betalingsverplichtingen en privé uitgaven te kunnen voldoen. Hierbij is er dus geen ruimte voor nieuwe investeringen, tegenvallers of onverwachte uitgaven.

Er blijken grote verschillen te zitten in deze kritieke melkprijs. Ze varieert voornamelijk tussen de 24 en 36 cent per kg melk. Hoewel blijkt dat grotere bedrijven gemiddeld een lagere kritieke melkprijs hebben dan kleinere, zitten er in alle categorieën bedrijven met hoge en lage kritieke melkpreizen. De gemiddelde kritieke melkprijs in 2005 was 27,72 cent. In 2002 was dit 31,68 cent.

De voornaamste reden voor de daling van de kritieke melkprijs is de melkpremie die de melkveehouder rechtstreeks krijgt. Vanaf 2006 is deze 3,55 cent per kg melk. Vanaf 2007 gaat deze melkpremie op in de bedrijfstoelage. Een gemiddeld melkveebedrijf ontvangt nu ongeveer 4 á 4,5 cent toeslag per kg melk.

Wanneer deze melkpremie na 2013 verdwijnt of sterk vermindert, stijgt de kritieke melkprijs met 4 á 4,5 cent.

De kritieke melkprijs is echter te laag voor een duurzame melkveehouderij. Volgens een geraadpleegde accountant gaat de bank er vanuit dat een gezond bedrijf een marge moet hebben van 7 á 8 cent. Als de aflossing van gemiddeld 4 á 5 cent hiervan afgaat, dan moet de melkveehouder nog 3 cent per kg overhouden voor herinvesteringen en de ontwikkeling van het bedrijf. Dit is echter zeer afhankelijk van de staat van het bedrijf. Zijn de gebouwen en de machines in goede staat of volledig afgeschreven? Is dit de kritieke melkprijs vlak voor of net na de overname?

Gemiddeld moet de melkveehouder dus voor een duurzaam bedrijf minimaal 3 cent meer krijgen dan de kritieke melkprijs. Voor 2005 moet dat dus minimaal 30,72 cent per kg melk zijn.

Volgens de accountant is de rek voor verdere kostprijsverlaging er voor veel bedrijven wel uit, de kans is groot dat door mestafzetkosten, duurder krachtvoer en hogere rente de kostprijs verder oploopt. Het is dus volstrekt helder dat Nederlandse melkveehouders niet rendabel voor 26 cent of minder per kg melk kunnen melken.

4.3 Grootschalige melkveehouderij?

Nederland is een zuivelland bij uitstek. Al honderden jaren staat Nederland bekend om zijn uitstekend melkvee en het karakteristieke 'open weidelandschap'. Het heeft het Nederlandse landschap mede gevormd tot wat het nu is. De samenleving waardeert dit landschap zeer en hecht sterk aan het behouden van de koe in de wei.

Steeds vaker echter blijft de koe op stal. Hoewel hier meerdere redenen voor zijn en er ook regionale verschillen zijn, is er een tendens dat hoe groter de bedrijven worden, des te vaker blijven de koeien het hele jaar op stal.

Als de melkquotering afgeschaft wordt zullen het vooral deze bedrijven zijn die overleven en verder zullen groeien. Er wordt zeer planmatig en efficiënt gewerkt en dat drukt de kostprijs.

Juist de bedrijven die nu nog de koeien in de wei laten, zullen waarschijnlijk grotendeels afvallen.

Politici en organisaties die er voor pleiten dat de koe in de wei blijft, kunnen hieraan zelf meewerken door zich in te zetten voor het behoud van de melkquotering.

4.4 Kortzichtigheid

In de ogen van de NMV getuigt de wens tot afschaffing van de melkquotering van kortzichtigheid. Het klinkt zo lekker: volop uitbreiden zonder quotum te hoeven kopen.

Het grote nadeel is echter dat alle andere melkveehouders in Europa dat ook kunnen. Voor verschillende landen is dat de voornaamste reden om van de quotering af te willen.

Als andere landen in Europa meer gaan produceren, waar moet dan de Nederlandse melk naartoe die daar nu heen gaat? Dan hebben we het nog niet over de 20% extra die Nederland zou gaan melken.

Als deze naar de wereldmarkt moet, dan zal juist in Nederland de melkprijs op het laagste niveau in Europa komen. En daarmee neemt ook de concurrentiepositie van de Nederlandse melkveehouders enorm af.

Vaak wordt gesteld dat de Nederlandse melkveehouder 6 cent quotumkosten heeft en dat, als die verdwenen zijn, er in Nederland voor 6 cent minder kan worden gemolken. Vergeten wordt dat 6 cent quotumkosten geen 6 cent uitgaven hoeven te zijn. Als slechts een gedeelte van een quotumaankoop geleend is bij de bank kan het hele quotum al afbetaald zijn terwijl de afschrijving nog gewoon doorloopt. Ook wordt vaak de lening over 20 jaar afgelost, terwijl het quotum in 8 jaar afgeschreven wordt. De jaarlijkse uitgaven zijn dan lager dan de fiscale kosten. Na afschaffing lopen deze kosten echter nog wel door.

De melkveehouder kon het melkquotum betalen, anders had hij het niet gekocht. Of hij straks een 6 cent lagere melkprijs aankan, is maar zeer de vraag.

Het is wellicht een goed moment voor Nederland om zijn zegeningen eens te tellen. Ten opzichte van de andere Europese landen heeft Nederland een ruim melkquotum. Het is zeer onverstandig deze positie op het spel te zetten met een ongewisse toekomst in het vooruitzicht.

5 Het toekomstig zuivelbeleid

Een toekomstig zuivelbeleid dient rekening te houden met alle factoren binnen de melkveehouderij. Het uitgangspunt dient een economisch, maatschappelijk en sociaal duurzame melkveehouderij te zijn.

De melkveehouder moet zijn inkomen uit de opbrengsten van het bedrijf kunnen verdienen. Het huidige zuivelbeleid voldoet daar niet aan en dient hervormd te worden. Melkveehouders willen niet afhankelijk zijn van een uitkering van de overheid! Dit beleid maakt van trotse hardwerkende melkveehouders 'steuntrekkers', die als de melkprijs daadwerkelijk richting de wereldmarktprijs gaat, niet meer kunnen overleven zonder de door de overheid uitgekeerde toeslagen.

5.1 Marktregulering

De zuivelmarkt moet gereguleerd worden en de huidige melkquotering behouden blijven. De huidige regeling is echter zeer star en dient nodig geflexibiliseerd te worden.

Een voorbeeld kan genomen worden aan het Canadese melkquotumsysteem. Hier wordt wel het aanbod systematisch aangepast aan de vraag uit de markt. Het systeem berust op drie pijlers:

- gecontroleerde productie;
- gecontroleerde import;
- gecontroleerde prijzen.

De Canadese melkveehouders ontvangen een melkprijs, die gebaseerd is op de werkelijke kostprijs. Dit wordt aan de hand van 300 uitgeselecteerde melkveebedrijven bepaald. Dankzij de reële melkprijs die de melkveehouders ontvangen, is verdere ondersteuning door de overheid niet nodig. Canadese melkveehouders ontvangen geen subsidies. Ook de melkfabrieken draaien winstgevend, zij weten wat ze moeten betalen voor de melk die ze nodig hebben. Het is daarna aan hen om zich met uitstekende producten op de markt te onderscheiden. Ondanks de hoge melkprijzen zijn prijzen voor zuivelproducten in de winkel niet duurder dan in de VS, waar de melkprijs voor de boer veel lager ligt. Overschotten worden voorkomen door het afstemmen op de vragende markt.

Een flexibel systeem dus, met voordelen voor de melkveehouders, de zuivelindustrie, de belastingbetaler, de consument en ontwikkelingslanden. Het is zeer aan te bevelen dat de EU dit systeem eens bestudeert.

Natuurlijk ligt de situatie in de EU anders vanwege de vele lidstaten, maar waar een wil is, is een weg en ook in de EU kan een flexibel systeem geïntroduceerd worden.

5.2 Marktbescherming

Een essentieel onderdeel van een goed zuivelbeleid is marktbescherming. Het is niet mogelijk de markt te reguleren als het evenwicht dat dan bereikt wordt, teniet gedaan wordt door goedkope importen. Het is echter ook niet mogelijk te voldoen aan de eisen van de samenleving zonder grensbescherming. Maatschappelijke eisen en wensen verhogen onvermijdelijk de kostprijs. Het is concurrentievervalsend als producten vrij geïmporteerd mogen worden, die niet hoeven te voldoen aan de Europese eisen.

Ook binnen de huidige WTO-afspraken is grensbescherming mogelijk. Echter wel op voorwaarde dat niet buiten de EU onder de kostprijs geëxporteerd wordt. Ook hier kan een voorbeeld genomen worden aan het Canadese systeem.

5.3 Prijsondersteuning

Door middel van interventie door de overheid kan in geval van tijdelijke overproductie melkpoeder en boter uit de markt genomen worden. De interventieprijs legt daarbij een bodem in de markt en dient op

een dusdanig niveau te liggen dat de gemiddelde Europese melkveehouder een kostendekkende melkprijs ontvangt. Het aanleggen van een interventievoorraad is belangrijk om in geval van calamiteiten in Europa of daarbuiten, altijd zeker te zijn van voldoende zuivel.

Bij schaarste kan dit weer op de markt worden gebracht, zodat de consumentenprijzen niet te hoog oplopen. Door hier gericht, met het oog op de belangen van zowel melkveehouders als consumenten, mee om te gaan kan een bandbreedte ontstaan waartussen de melkprijs zich kan bewegen.

6 Conclusies

Uit de kennis, opgedaan in het verleden, is gebleken dat een volledig vrije markt in de landbouw niet werkt. Door verschillende redenen zet de vrije markt in de landbouw geen zelfregulerend mechanisme in gang dat de productie corrigeert aan de vraag. Voortdurende overproductie en structureel te lage prijzen zijn het gevolg.

Voorals zuivelmarkten zijn zeer gevoelig voor overschotten, en een crisis in de melkveehouderij kan lang aanhouden.

Ondanks de enorme schaalvergroting die de laatste 50 jaar heeft plaatsgevonden, is aan het principe van marktwerking in de landbouw niets veranderd. Nog steeds is de individuele boer niet in staat invloed uit te oefenen op de productie van de totale markt.

De NMV is aan de hand van haar analyse tot de conclusie gekomen dat regulering van de zuivelmarkt nu én in de toekomst noodzakelijk is. Het behouden van de Europese melkquotering is wenselijk en mogelijk. Er zijn geen dwingende redenen de melkquotering af te schaffen, maar des te meer redenen om hem te behouden.

De NMV roept de EU-ministerraad op om tijdens de Mid Term Review in 2008, duidelijkheid te verschaffen en de melkquotering ook na 2015 met onbepaalde tijd te verlengen. Onderzoek moet gedaan worden naar de mogelijkheden om te komen tot een flexibel melkquotering systeem. Van uitbreiding van het melkquotum kan geen sprake zijn, zolang een kostendeekkende melkprijs voor de Europese melkveehouders niet bereikt is.

Liberalisering

Als alle argumenten naast elkaar gezet worden kan geen andere conclusie getrokken worden dan dat regulering van de landbouw en de zuivel de beste optie is en de melkquotering behouden moet blijven. Toch blijft er een voortdurende druk aanwezig om het zuivelbeleid af te bouwen en alles volgens WTO-concept over te laten aan 'de vrije markt'.

Liberalisering en vrije markt zijn daar de toverwoorden. 'Laat het maar over aan de markt dan komt het allemaal wel goed. De markt lost de problemen wel op.'

Het lijkt zo eerder op een religie dan dat er gefundeerde argumenten aan ten grondslag liggen.

In hoofdstuk 1 van dit rapport is, aan de hand van een uitgebreide analyse van de Amerikaanse professor Daryll E Ray, geconstateerd dat de volledig vrije markt niet werkt in de landbouw. Het is juist die vrije markt geweest, die vele crisissen in de landbouw veroorzaakt heeft.

Verstandige mensen zijn in het verleden, vanwege het niet werken van de vrije markt, overgegaan op marktregulering. En nu wil men deze marktregulering weer afbreken, omdat zij de vrije markt zou belemmeren.

De NMV gaat er van uit dat het gezonde verstand het uiteindelijk wint van de vrije markt ideologie en dat de melkquotering behouden zal blijven.

7 Literatuur / informatiebronnen

S. van Berkum, C.J.A.M. de Bont, J.H. Helming en W. van Everdingen
Europees zuivelbeleid in de komende jaren; wegen naar afschaffing van de melkquotering
Rapport 6.06.12, LEI, Den Haag, 2006

Dairy Farmers of Canada, www.dairygoodness.ca

A. van de Ham, C.H.G. Daatselaar, A.M. Prins en D.W. de Hoop
Naar kostprijsbeheersing in de melkveehouderij: Verschillen in de kostprijs en financiële weerstand
tussen Nederlandse bedrijven en met het buitenland
Rapport 2.03.22, LEI, Den Haag 2003

Martin Hofstetter
Anforderungen an eine Reform der EU-Milchmarktordnung aus der Sicht bäuerlicher Organisationen
in Nord und Süd
05-1-02, Universität Kassel, 1.6.2005

Productschap Zuivel, www.prodzuivel.nl

Daryll E. Ray
Agricultural Policy for the Twenty-First Century and the Legacy of the Wallaces
March 3 2004

Harm Schelhaas
Liberalisering in de landbouw, mogelijkheden en grenzen
Wageningen Academic Publishers, ISBN 9076998353, 2003

J.J. de Vlieger
Nederland en de wereldmarkt voor zuivelproducten
Rapport 5.04.08, LEI, Den Haag, 2004

K2116, maart 2007

